Tisztelt Szerkesztőség!

A népi demokrácia mítosza és valósága

Az elmúlt néhány évben a történeti szakirodalom és publicisztika sajátos mítoszt vont az 1944. és 1948. közötti, népi demokráciának nevezett időszak politikai működése köré. Ez néhány évvel ezelőtt még magyarázható volt azzal, hogy akkor a demokráciát még csak valamilyen „fosztóképzővel" lehetett használni, s aki nem kívánt a szocialista jelzővel élni, az csak a polgárit használhatta volna. Ez viszont az adott, még ellentmondásos politikai helyzetben veszélyes volt.

Így merülhetett fel, történész- és publicistakörökben az a gondolat, hogy valamiféle sajátos harmadik útként mutassák fel az említett időszakot, s ez késztette őket arra, hogy kritikátlanul elfogadják azt a korabeli tautologikus kifejezést, hogy népi demokrácia, azaz népi népuralom.

A népi demokratikus korszakot úgy kívánják beállítani, mint a tökéletes pluralista demokrácia első megjelenését a magyar történelemben, az 1948-as fordulatot pedig nem e rendszer egyik lehetséges következményeként, hanem kizárólag a világpolitikai változások következményeként tüntetik fel. Több politikai és szellemi erő e korszakban látja a ma kialakítandó plurális demokrácia ideális előképét. Ezért nem csupán a történészek belügye, hogy milyen volt valójában ez a korszak, és miért veszélyes idealizálása.

E cikknek nem az a dolga, hogy a korszakról megjelent monográfiák és tanulmányok torzításait sorra vegye, csupán az ezekből leszűrődő elterjedt közhelyekkel kíván vitába szállni.

Tudnunk kell, hogy a népi demokrácia kormányának valamennyi érdemi politikai lépését a szövetséges ellenőrző bizottsággal kellett egyeztetnie, a szovjet hatóságok letartóztatásokat foganatosíthattak az országban, vétójoguk volt a koalíciós tárgyalásokban, a legfontosabb hatalompolitikai döntések kimenetelében. Ez egy nyilvánvaló politikai kényszerhelyzet volt, a gond csak az, hogy az ország lakosságát valamennyi politikai párt arról „győzködte", hogy választásán és állásfoglalásán múlik minden, hogy a „nép" szuverén. Ilyen értelemben a népi demokratikus korszak csak kiteljesítette azt a hamis társadalmi tudatot, amit a Horthy-korszak ideológiaközvetítő rendszere keltett a lakosságban: Magyarország függetlenségéről, rendelkezéséről stb.

Ma Magyarország nemzetközi helyzete ettől alapvetően eltérő, mivel akkor a „klasszikus" diktatúra, azaz a gazdaságon kívüli kényszer eszközeivel gyakoroltak nyomást az országra, ma viszont alapvetően gazdasági kényszerek vannak. Ma a pártok, ha kormányzóképesek akarnak maradni, vagy azzá kívánnak válni, gazdaságpolitikai programjukban maguk alkalmazkodnak ezekhez a nemzetközi kényszerekhez, és sajátos arculatuk éppen „a gazdaságon kívüli' kulturális, szociális, belpolitikai, közigazgatási stb. területeken a legvilágosabb. Akkoriban viszont a diktátumokat mindezen területen megfogalmazták, és az ezekhez nem alkalmazkodó pártokat egyszerűen kiszorították a politikai centrumból, majd a legalitásból is.

A népi demokratikus korszakban egy stabil államigazgatás hiányában koalíciós marakodások és alkuk tárgya lett valamennyi közéleti pozíció, aminek szükségszerű következménye volt a szakszerűség hanyatlása a gazdasági, társadalmi és politikai élet minden területén. Az érdemi szakmai viták — a közigazgatásról, az oktatásról, a pénzpolitikáról, vagy a földtulajdonról — ellehetetlenültek, mert azonnal politikai vitákká váltak, ahol általában a hozzáértőbb felet bélyegezték reakciósnak. A korabeli — az előző korszakból örökölt köztisztviselő rétegnek valóban volt egy olyan politikai arculata, amely a felszabadulás utáni viszonyoktól idegen volt. Ma viszont a szakértői értelmiség tömegei már semmiképpen nem nélkülözhetők a gazdasági és társadalmi élet irányításában, s a rendszer fokozatos lazulása az elmúlt évtizedben lehetővé tette, hogy az MSZMP-tag (vagy legalábbis nem ellenzéki) szakértők ne elsősorban az uralkodó ideológiához kötődjenek, hanem a szakmai, ágazati feladatokhoz, érdekekhez.

Nincs szükségünk egy olyan társadalomra, ahol nem nevezik nevén, hogy miben választhatunk és miben nem; ahol nem különülnek el a demokratikus módon eldöntendő, és szakmailag megvitatandó problémák.

A másik ezzel összefüggő aggasztó jelenség, hogy több társadalmi szervezet felvetette, hogy április 4-e helyett december 21-ét kellene ünnepelni. E nézet nyilván nagy népszerűségre számíthat, hiszen az antikommunista közhangulat szükségszerűen kiterjed a történelemre is, ráadásul egyre nyilvánvalóbbak lesznek azok az atrocitások, melyeket a szovjet hadsereg a magyar lakossággal szemben elkövetett 1944—45-ben. Olyan szélsőség is megjelent, hogy „1944. október 6-án léptek Magyarország földjére idegen csapatok", e koncepció tehát a német megszállást nem tekinti Magyarországgal szembeni ellenséges lépésnek.

A felszabadulás fogalmáról fölösleges vitát nyitni: akinek a számára a fasiszta német hadsereg kiűzése, a nyilasrendszer megszüntetése nem a szabadság fogalmával asszociálódik, annak tényleg nincs mondanivalónk.

December 21-ét akkor lehetne csupán szembeállítani április 4-vel, ha Magyarország fenti értelemben vett felszabadulása két tényező együttes eredménye lett volna, s e két dolog egymáshoz viszonyított jelentőségéről folyhatna a vita. Ha a felszabadulás részben belső erőkifejtés eredményeképpen történt volna — államcsíny vagy felkelés formájában (lásd varsói felkelés, 1944. augusztusi román átállás stb.) —, és nem kizárólag a német—szovjet front mozgásának eredményeképpen. Világosan látnunk kell, hogy a magyar társadalmi és politikai élet nem termelte ki azt a lehetőséget, hogy az elszórt ellenállási kísérletek egységes és hatékony fordulatot eredményezzenek, s a demokratikus Magyarország erői csak a német és magyar fasiszták elűzése után, politikailag antifasiszta koalíció megállapodásai — gyakorlatilag a szovjet hadsereg — „jóvoltából" ülhettek össze a debreceni Nagytemplomban.

Ha tudniillik e demokratikus erők méretét és hatékonyságát túlbecsüljük, akkor lebecsüljük a magyar társadalomban akkor és azóta is meglevő antidemokratikus, konzervatív, antiszociális és nacionalista hagyományokat.

S ha lebecsüljük ezeket a negatív hagyományokat, akkor nem figyelünk fel arra a veszélyre, hogy a pártállami ideológiai és politikai zárt rendszer bomlása után egy új, zárt rendszer megteremtése fenyeget, mely új kollektivisztikus ideológiákat, a valláserkölcsöt és nacionalizmust helyezi a középpontba.

B. Kádár Zsuzsanna
Nagy Péter Tibor

A magyar élni akarás példája

Az első világháború utáni csehszlovákiai magyar kisebbségi mozgalmak egyik jeles egyéniségének pályafutása ért véget az év elején. Nyolcvanéves korában elhunyt *Varga* Imre demográfus. Dunaszerdahelyen született, ama csallóközi magyar földművesfamiliák egyikéből, amelyek a kora középkortól őrzik és művelik a sziget áldott földjét. A komáromi bencés gimnázium diákjaként indult el pályája a cserkészmozgalomban, amely egy egész reformnemzedéknek lett gyakorlóiskolája. Prágai egyetemistaként a katolikus főiskolások Prohászka-szövetségébe kapcsolódott be. Demográfiai tanulmányai már ekkor felhívták rá a szakkörök és a közönség figyelmét. Több ízben rendezett ifjúmunkástáborokat. Jogásznak készült, de egyetemi évei után beállt népművelőnek, a kisebbségi magyarság közművelődési szervezetének, a Szemkének (Szlovenszkói Magyar Kultúregyesület) járási titkára lett Léván. Nagyszerű eredményeket ért el a népművelés terén. Az általa megrendezett szabadtéri „János vitéz" a kisebbségi magyarság országos visszhangot kiváltó ünnepe lett.

1938 után a visszatért területek egységes kultúrszervezetének lett központi titkára. Az említett kultúrszervezetnek az volt a célja, hogy a nyelvhatárok mentén művelt és öntudatos magyarság nevelődjék ki. Egyike volt azoknak a felvidéki fiatal reformátoroknak, akik a kisebbségi élet alaptörvényének hirdették: a nemzetrész és az egész nemzet jövőjét csak az élni akarás erősítése biztosítja. Ezt nemcsak szóval hirdette, de példájával is. Amikor sok tízezer társával ő is fogságba került, a focsani táborban tífuszt kapott. Elvesztette eszméletét, mire levetkőztetve bedobták egy hullaháznak berendezett barakkba. Éjszaka a hidegben eszméletre tért. Felkelt a hullák közül, átmászott a barakkot körülvevő szögesdrót kerítésen, és visszavánszorgott fekhelyére. Dokumentálva, hogy a kisebbségi magyarnak, ha módjában áll, még a sírból is ki kell kapaszkodnia. Persze felsőbb erők segítsége is kellett. A halálbarakkban fogadalmat tett, hogy ha megmenekül, hálából gyalog zarándokol el Máriazellbe. Másnap, mikor épp tovább akarták szállítani, megjelent ágya mellett egy orosz katona, akiről kiderült, hogy hadifogolyként az első világháborúban apja gazdaságában talált menedéket. Ez kiszabadította.

Hazatérve menekülnie kellett szülőföldjéről. Törökbálinton kapott családi házat, innen járt be munkahelyeire, Révay István hívására a Teleki Pál intézetbe, majd a művelődési minisztériumba, végül a műszaki egyetem nemzetközi kapcsolatainak osztályára. Első volt a néhány szakember között, aki végiglátogatta azt a mintegy negyvenezer kisebbségi magyart, akiket a benesi likvidációs roham idején hurcoltak a kiürített Szudéta-vidékre, embertelen körülmények között. Megrázó jelentésben hívta fel a figyelmet erre a védtelen és elfelejtett embercsoportra.

Törökbálintról gyalogolt el feleségével Máriazellbe — már idősödő fővel —, hogy fogolytáborbeli fogadalmának eleget tegyen. Kevés alkalommal történt, hogy az ősi kegyhely harangjai egyetlen zarándokpár fogadására szólaljanak meg.

Több publikációja látott napvilágot. Kéziratban maradt *A Szlovenszkói Magyar Közművelődési Egyesület (Szemke) története 1925—1938 között* és *A szlovenszkói magyar kisebbség kulturális törekvései, 1919—1938* című tanulmánya. Mindkettőt a Magyarságkutató Intézet őrzi. Utolsó munkájaként közvetlenül halála előtt jelent meg az Európa Kiadónál *Szülőföldem, Csallóköz* című monográfiája. A csallóközieknek szülőföldjük szeretetére nevelő kátét, a magyar közönségnek tanulságos olvasmányt készített benne. Többek között arról, hogy hogyan lett Csehszlovákia része ez a színmagyar terület, amelyre Trianon előtt még a legmesszebb menő cseh és szlovák követelések se támasztottak igényt. A felvidéki magyarság érdekében kifejtett tevékenységéért 1989-ben a Rákóczi Szövetség közgyűlése tiszteletbeli tagjává választotta.

Sinkó Ferenc

Mikes Imrére emlékezve

Örömmel olvastam a Magyar Nemzet 1990. február 9-i számában *Borbándi* Gyula méltatását a 90 éves Mikes Imre munkásságáról. Érzelmileg is érintett a megemlékezés, mert nagyváradi szerkesztő korában személyes munkatársa lehettem. Véletlen összeesés, hogy épp aznap (1990. febr. 9.) közöltem vitacikket az *Új Fórum* hasábjain a *Metamorphosis Transsylvaniae* kiadásáról, amelyben Mikes Imre a korabeli erdélyi magyar sajtóról ír.

Egy pontosításom és egy kiegészítésem volna.

Borbándi Gyula igen alapos értelmezése téved, amikor úgy véli, hogy a Metamorphosis Transsylvaniae *1934-ben* jelent volna *meg, négy* szerző gondozásában. A *Győri* Illés István szerkesztésében közölt kötet *1937-ben* jelent meg s nem négy, hanem tizennyolc (18) szerző közölte benne emlékeit a Trianon utáni Erdély változásairól. (A tizennyolc szerző nevét közöltem az Új Fórumban.)

Mikes Imre a *Metamorphosis Trassylvaniaében* a *sajtóról* írván, még az első világháború előtti román nacionalista szellem egy kirívó és jellegzetes példáját említi. Írásának akusztikája ma is kísérteties.

Arra kíván rámutatni, hogy a román nacionalista újságírás és reprezentánsai mennyivel következetesebbek voltak, mint a *„türelmes"* megoldásokat kereső *„felkészületlen"* magyar sajtó és képviselői — a román hatalomváltozás idején. *„Micsoda szent ügyük volt a románoknak a magyar világban nemzetiségi újságot írni"* — jelzi, és az alábbi illusztrációval szolgál.

„Valer Braniste, a lugosi *Dreptatea* szerkesztője, tanár, sajtókihágás vétsége miatt áll a bíróság előtt. Mikor az ügyész elé vezették, és feltették az első kérdést hozzá, így válaszolt:

— Nu stiu ungureste! (Nem tudok magyarul. R. I.)

Az ügyész mosolygott. Baráti viszonyban állott Branistével.

— Ne bolondozz, Valér!

— Nu stiu ungureste.

— Mondom, ne bolondozz. Felelj, aztán szabadlábra helyezlek.

— Nu stiu ungureste.

Az ügyész ideges lett. Bántotta a csökönyösség, amelyet nemzeti szemponbtól is sérelmesnek érzett.

Tolmácsot hozattak, a tárgyalás folytatódott.

Elnök: Mi a neve?

Tolmács: Chum te chiama?

Vádlott: Valeriu Braniste.

Elnök: Hol született?

Tolmács: Unde ai nascut?

Vádlott: La Nagysink.

Elnök: Milyen iskolát végzett?

Tolmács: Ce scoala ai făcut?

Vádlott: Universitatea din Budapesta.

Tolmács: Egyetemet végzett Budapesten.

Elnök: Mi a foglalkozása?

Tolmács: Ce meserie ai?

Vádlott: *Sunt profesor de limba si literatura maghiara.* Vagyis: *„A magyar nyelv és irodalom tanára vagyok."*

De azért egy szót sem választ magyarul. Kihívóan ragaszkodott a törvény adta jogához, hogy anyanyelvén szólhasson.

Ebből a *félelmetes* megrögzöttségből, mint Mikes Imre megjegyzi, meríthetett volna 1918-ban, az uralomváltozás idején, a transzszilván magyar sajtó, megtalálhatta volna benne erkölcsi és eszmei mintaképét a *nemzetiségi ellenállás* gyakorlatában. Nem ezt tette. Messzemenően türelmes volt, ködös öntudatlansággal ítélte meg a román kérdést. Polgári, liberális észjárásukkal meg sem tudták közelíteni, a balkáni, kihívó, erőszakos gátlástalanságot. *„Mintegy főbe kólintva állottak egy más világ sodrásában"* — jegyzi meg.

S most?

A vészterhes események mintha ma sem cáfolnának rá Mikes Imre politikai-publicisztikai rálátására . . .

Robotos Imre

Mitterrand, a szökött hadifogoly

Mitterrand 1982-es magyarországi látogatása során tartott sajtóértekezletén újságírók kérdéseire válaszolva háborús élményeiről beszélt. Elmondta, hogy 1940. június 14-én aknarobbanástól megsebesült, majd rövidesen német fogságba esett. Azok közé tartozott, akik nem törődtek bele a fogságba. Két sikertelen kísérlet után, harmadszorra sikerült Franciaország meg nem szállt övezetébe visszajutnia. (A másfél milliónál több francia hadifogolyból ez az életveszedelemmel és nagy megpróbáltatásokkal járó vállalkozás csak mintegy 70 ezernek sikerült.) 1941 márciusában másodmagával szökött, mindkettőjüket elfogták. Másodszor 1941. november végén szökött, harmadmagával, ismét elfogták, büntetőtáborba küldték. Egyik szökévénytársának több szerencséje volt: eljutott Magyarországra. Az egyik újságíró közbeszólt:

— Ez Pierre BARRIN volt...

Mitterrand meglepve fordult a közbeszóló felé:

— Ön ezt is tudja? Honnan?

— Most jelent meg a könyvem a II. világháború szökött francia hadifoglyainak történetéről, az „Ego sum captivus gallicus". *Bajomi Lázár* Endre vagyok, a háborús éveket emigránsként Franciaországban töltöttem. Ott André LAZAR-ként ismertek. Az ellenállási mozgalomban tudtuk, hogy Elnök úr harmadik, sikeres szökése után, 1943-ban megszervezte a hadifoglyok és deportáltak ellenállási szövetségét. Igaz, akkor Morland néven szerepelt . . .

Bajtársáról, Barrinről, a Magyarországra menekült hadifogoly újságíróról pedig kutatásaim során sok mindent megtudtam özvegyétől, Madame Barrin — Kovács Marikától, aki sűrűn látogat haza, szülőházájába.

A beszélgetés során Mitterrand elmondta, hogy Barrinnel, hazatérése után annak haláláig ápolta a fogságban szövődött, a szökési kísérlet során megedződött barátságát. „Ha másképp forog a szökevényszerencse, akár én is kerülhettem volna Magyarországra . . ." Barrin később foglalkozásának hősi halottja lett. Észak-Afrikában, újságíróként, egy hadgyakorlaton szerencsétlenség áldozata lett.

(Pierre Barrin, a háború alatt Magyarországra menekült 1200 francia szökött hadifoglyok egyike, megbecsült tagja volt annak a magyarokkal együttműködő csoportnak, amely kivette részét a hazai náciellenes szervezkedésből. Franciaországba hazatérve, 1945-ben, egyik alapítója volt a Magyarországra szökött francia hadifoglyok szövetségének, amely ma is működik, és ápolja a balsorsban szövődött, azóta is minden próbát kiállt francia—magyar barátságot. Barrin magyarbarát cikkeivel igyekezett a menedéket nyújtó országgal szemben háláját leróni.)

Eljátszhatunk azzal a gondolattal, hogyan alakult volna a történelem, ha történetesen Mitterrandnak sikerül 1941-ben Magyarországra menekülnie . . .

Macskásy Pál

Szavazat Erdély fővárosából

Negyven évet kellett várnom, hogy én is állampolgárként jelenhessek meg Magyarország fővárosa utcáin, Erdély fővárosából, Kolozsvárról.

A Ceausescu-diktatúra alatt kétévenként léphettem át Borsnál a trianoni határvonalat, és amikor lezárult mögöttem a határsorompó, így kiálthattam fel: harminc napig én is állampolgárnak érezhetem magam, s ha újra visszatérek szűkebb hazámba, Kolozsvárra, ismét mindenben kiszolgáltatott alattvalója leszek Ceausescunak.

1944 óta állandóan álmunk volt Erdélyben, hogy a mi zsebünkben is világútlevél legyen, úgy, mint azt Európa más térségeiben minden szabad állampolgár birtokolja.

Végre a történelem ezt számunkra is lehetővé tette, és most én is felnőtt, nagykorú állampolgárként sétálhatok Budapest utcáin, s szemlélhetem a forgatagot, olvashatom a plakátokat, rádió-, tv-műsor, meg baráti körben folytatott megbeszéléseink rendjén bele-beletekinthetek a különböző politikai pártok irdatlan küzdelmeibe.

Megdöbbentett az az acsarkodás, amellyel szemben állnak egymással a küzdelemben részt vevő pártok.

S el kell mondanom, kevés párt arculatán látom azt az aggodalommal keveredett alázatot, mely befelé nézve kényszeritené őket feltenni önmaguknak a kérdést: vajon én vagyok-e az a párt, amelyik a leginkább felelősségteljesen vállalhatja az összmagyarság sorskérdéseinek oly módon való képviseletét, hogy abban a nemzet sajnálatos tévedései többet elő ne forduljanak, és az összmagyarság érdekeivel ne ütközzenek?

Ismétlem, kevés a belső nyugtalanító alázat kisugárzása a különböző pártok arcán.

Ezzel szemben mintha egyes pártok csak a hatalom birtoklásáért, csak a karrierizmusért látszanának „beszállni a ringbe".

Vajon átgondolták-e alaposan, megnyugtató módon a magyarság sorskérdéseit? Két alapelvvel — az egyik jogi, a másik a kereszténységből folyó etikai elv — mégis szembe kellene nézniük.

A jogi alapelv: minden művelt jogrendszer ismeri a rehabilitálás jogi intézményét, azaz azt a bírói vagy közigazgatási eljárást, amikor az állampolgár beismeri múltbeli tévedéseit, amelyektől elhatárolja magát, s máris bizonyítja, hogy a jelenben és a jövőben is az össztársadalomra nézve hasznos tevékenykedést fog kifejteni, s ezt az állampolgárt a társadalom azonnal magába integrálja, nem kényszeríti a periférjára való kivonulásra, hanem szívesen fogadja szolgálatait.

A másik alapelv a keresztény etika: hányszor kell megbocsátanom az én atyámfiának? Meg van írva a szentírásban: nemcsak hétszer, hanem hetvenhétszer is!!!

Sajnos, bennüket, magyarokat a történelem nagyon megtizedelt. Oly kevesen maradtunk a Duna-medencében, hogy még az apagyilkosoknak is meg kellene bocsátanunk.

A fent említett két alapelvre jobban oda kellene figyelni a pártküzdelmekben. Alaposabban kellene alkalmazni, érvényesíteni!

E két alapelv tiszteletben tartása, gyakorlása egyértelműen bizonyítaná az európai közös ház felé menetelni kész szándékainkat és hitelünket.

S e két alapelv figyelembevétele mellett engedtessék meg nekem, a trianoni határokon kívül élő magyarnak, aki most már ugyancsak az összmagyar nemzet testéhez tartozom, hogy elmondhassam: számomra már nem közömbös, hogy ki lesz a Magyar Köztársaság elnöke. Ennek tevékenykedésétől nagymértékben függ az én sorsom és családtagjaim jelene és jövője is.

S hogy senki ne vádoljon azzal, hogy a fogadatlan prókátor szerepében tetszelgek, kimondottan csak szűk családom nevében, hat testvérem, azok egyenes leszármazottai, valamint felmenő ágaik, összesen 97 személy nevében — amelyek között földművesek, iparosok, munkások, kereskedők, értelmiségiek is előfordulnak — kijelentem, hogy — s itt legyen szabad neveket is mondanom az ábécé sorrendjében — *Horn* Gyula, *Kulcsár* Kálmán, *Németh* Miklós, *Pozsgay* Imre, *Szokai* Imre, *Szűrös* Mátyás, *Tabajdi* Csaba és még sokan mások —, akik akkor bizonyítottak, akkor álltak ki sorskérdéseink intézései mellett, amikor erre sem a poltikai, sem a jogi feltételek nem voltak megteremtve: *mindabban, ami ma történhet a magyar társadalomban — a demokrácia és a jogállamiság tekintetében —, úttörők voltak. Egzisztenciájukat, létezésüket kockáztatva vállalták valamennyiünk igazának nyílt, őszinte kimondását.*

Az én családom minden bizonnyal reájuk adná szavazatát, hogy továbbra is szolgálhassák nemzeti sorskérdéseink megnyugtató módon való rendezését.

Ha név szerint nem is szerepelhetek az itteni választók névjegyzékében, gondolatban, lélekben szavazni fogok a fent előadottak szellemében.

Dr. Újvári Ferenc
nyugalmazott ügyvéd
Kolozsvár

Temesvár — és Szilágyi Géza

Lapunk február 5-i számának *Vissz-hang* című mellékletében jelent meg *dr. Berényi* Zsuzsanna Ágnes érdekes írása Temesvárról, illetve az ot született híresség ekről. A múlt század vége kapcsán megemlékezik több íróról is, akik — legalábbis egy ideig — Temesvárott éltek. Ugyanakkor megfeledkezik egy temesvári család fiáról, *Szilágyi* Gézáról. A lexikonokban is *Ady* közvetlen előfutárának nevezett költő és újságíró ugyan Budapesten jött a világra, 1875-ben — édesanyja fővárosi kórházban kívánta megszülni gyermekét —, de nemcsak Temesvárott töltötte gyermekségét és ifjúsága egy részét, hanem már első, 1896-ban megjelent, s nagy vihart kavart verseskötete, a *Tristia* előtt a temesvári újságokban láttak napvilágot első, bátor költeményei.

Ugyanakkor — bár cikke végén a szerző megemliti azokat a temesvári és nagyváradi szabadkőműves páholyokat is, amelyek „a legradikálisabbak közé tartoztak" — nem szól arról, hogy az egy évig Nagyváradon is tanuló már ifjan a „Losonczy" páholy egyik fő szervezője volt. Szilágyi Géza — még mielőtt a Tristia verseivel felkeltette volna a közönség egy részének érdeklődését, más részének pedig ellenszenvét — a temesvári sajtóban élénk támadásokat intézett ama hírhedt temesvári szobor ellen, amely a *Petőfi* által is megénekelt *Lamberg-Latour* „kettős"-nek állított emléket. Mindezt különösen 1958-ban bekövetkezett halála előtt, számos kultúrtörténeti érdekességet rejtő önéletrajzában tette. E műve mindmáig kéziratban fekszik leánya, *dr. Szilágyi* Lilla pszichológus — a szociáldemokrata *Népszava* volt munkatársa — tulajdonában.

A. G.

Kopogtatás nélkül

Többféle hanyagság tapasztalható a kopogtatócédulákkal kapcsolatban. Jómagam az V. kerületben lakom, átmenetileg (ez az átmenet lehet, hogy három-öt évet is kitesz!). A kerületi pótválasztás kopogtatócédulájáról ebben a házban az állandó lakónak számító házmesternén kívül senki sem kapta meg. A választásokkal kapcsolatos kopogtatócédulákat ugyancsak nem juttatták el a ház lakóihoz, kivéve azokhoz, akik telefonon vagy személyesen felkeresték emiatt a kerületi tanács választási munkával foglalkozó részlegét.

Amikor személyesen felkerestem ebben az ügyben az irodát, udvariasan fogadtak és az állandó lakásom dossziéjában lerakva meg is találták a nevemre szóló értesítést. Kérdésemre, hogy azt miért a szekrényben őrzik, és miért nem juttatták el ideiglenes lakásom címére (amit az állandó lakóhelyem házfelügyelője közölt, amikor az értesítőket átvette), azt felelték, hogy első ízben is feladták postán a kopogtatót. Ez nem látszik valószínűnek, miután amit feladnak, méghozzá ajánlva, az általában meg szokott érkezni. Egyébként egy egész csomó, a választással kapcsolatos hasonló értesítés volt szép rendben a szekrényben lerakva.

Tessék mondani, az ideiglenes lakásban lakó, aki általában kényszerítő körülmények miatt vált meg átmenetileg lakásától, másodrendű állampolgár?!

M. J.-né
(cím a szerkesztőségben)